

Pia Viitanen sd

Kirjallinen kysymys muistisairaiden hoidon kehittämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Viidentoista vuoden kuluttua, vuonna 2040, meillä on neljännesmiljoona (250 000) muistisairasta ihmistä. Jokainen heistä tarvitsee ympärivuorokautista, keskivaikean tai vaikean muistisairausdiagnoosin edellyttämää hoitoa, yleensä kymmenen vuoden ajan.

Tutkijat kertovat poliitikkojen systemaattisesti kiistäneen muistisairaiden ihmisten palveluiden tarpeen ja arvioineen kotihoidon mahdollisuudet ylioptimistisiksi. Lisäksi kotihoitoon siirtyminen on tehnyt muistisairaat näkymättömiksi sen sijaan, että heille olisi rakennettu välttämättömiä palveluita. Pelkkä ihmisten säilyttäminen ei ole eettisesti kestävää hoitoa. Jotta muistisairaiden ihmisten hoito olisi korjattavissa koko maassa, tarvitsemme yhdenmukaiset muistisairaiden hoidon eettiset periaatteet. Nykyiset vanhusten hoidon eettiset ohjeet on laadittu itsenäisesti toimivien, etujaan valvomaan kykenevien yksilöiden hoitoa varten, ei siihen tilanteeseen, että kyse on minuutensakin hukanneista puolustuskyvyttömistä ihmisistä, jotka eivät tunnista edes omaa etuaan ja saattavat olla vaaraksi itselleen ja ympäristölleen.

Eettisiä periaatteita tarvitaan mitä erilaisimpien tilanteiden ratkaisemiseen muistisairaana eduksi. Kun eettisissä periaatteissa määritellään diagnostisoitu keskivaikea muistisairaus riittäväksi syyksi hoitopaikan saamiseen, varmistuu oikea-aikainen hoitoon pääsy. "Ensin pitää tapahtua jotakin" -kynnys (muistisairaana aiheuttama vesivahinko, väkivallanteko, tulipalo, jokin muu onnettomuus) ei ole hyväksyttävissä. Jos hoitoon pääsyyn vaaditaan omaisten aktiivinen huolestuminen, jäävät yksinäiset vanhukset eriarvoiseen asemaan. Muistisairas ei ymmärrä hoidon tarvettaan. On tärkeää, että tarjolla on eettisesti kestävää hyvää hoitoa, johon muistisairas voidaan tilanteen niin vaatiessa ohjata senhetkisen tahdonilmaisunsa vastaisesti.

Pääsääntöisesti muistisairaiden hoitokodit toimivat laitoshoidon periaattein. Kuitenkin laitoshoidon periaatteet pätevät vain, jos ihminen on autonominen, itsestään huolehtiva yksilö. Muistisairas ei sitä ole, joten hänen on saatava elää tasa-arvoisena jäsenenä hänestä huolehtivassa yhteisössä. Kaikkein epäeettisin "hoitomuoto" on jättää muistisairas yksin. Hoitokodeissa lähijohtajat ja hoitajat ovat yksilöinä eturintamassa suojelemassa läheisiämme epäeettisiltä ratkaisuilta. Heikin tarvitsevat tuekseen selkokielliset muistisairaiden ihmisten hoidon eettiset periaatteet. Jotta eettisesti kestävä hoito on rakennettavissa koko maahan, eettisissä periaatteissa kuntouttava yhteisöhoito tulee määritellä muistisairaiden ihmisten hoidon standardiksi.

Ikävissään ja peloissaan muistisairas ihminen ei lähde etsimään itselleen hoito- tai laitospaikkaa. Hän etsii kotia. Muistinsa menettäneille koti on rakennettava sairauden ehdoilla, diagnoosia vastaavaksi. Kuitenkin muistisairaiden ihmisten hoitokodit toimivat meillä sairaanhoidollisina yksi-

Kirjallinen kysymys KK 106/2025 vp

köinä, vaikka niiden tavoitteena tulisi olla hyvän loppuelämän koteja. Kodissa yhteisyyden ja osallisuuden rakentaminen on ensisijainen yhteinen tavoite. Kodissa määritellään teot ja arvot, joiden kautta yhteisyyttä toteutetaan päivittäin. Tällä hetkellä hoitokotien tilat ympäristöineen harvoin mahdollistavat yhteisyyden ja yhteisen tekemisen asukkaiden, heidän omaistensa ja hoitajien kesken. Hoidon eettiset periaatteet tuovat näkyville arjen toimia ja tekoja, joiden avulla muistisairaiden asukkaiden hyvää elämää eletään todeksi.

Hoidon tasoa on vaikea nostaa sopimattomissa ympäristöissä henkilökunnalla, jolta puuttuu näkemyksellinen lähijohtajuus ja erikoistumiskoulutus. Siirtyminen laitoshoidosta muistisairausdiagnoosia vastaavaan kuntouttavaan yhteisöhoitoon edellyttää uusien taitojen oppimista. Sen tähden nykyinen hoitokotien lähijohtajien koulutus on korjattava vastaamaan työn monipuolisia vaatimuksia. Koska muistisairaiden ihmisten hoitajien koulutusta ei ole, tarvitsemme myös muistisairaiden ihmisten hoitajien erityisammattitutkinnon.

Uusia ajattelun ja käyttäytymisen tapoja opimme parhaiten malleista. Jotta siirtyminen laitoshoidosta kuntouttavaan yhteisöhoitoon tuottaisi nopeasti koko maan kattavaa tulosta, tarvitsevat poliitikot, arkkitehdit, yhteiskuntasuunnittelijat, hoitokotien johtajat, hoitajat, lääkärit ja heidän kouluttajansa sekä muistisairaiden ihmisten omaiset paikan, jossa tutustua uuteen yhteisöhoidolliseen toimintamalliin. Tarvitsemme myös korkeatasoista, kansainvälistä tutkimusta sekä muistisairauksista että niiden hoidosta.

Muistisairaiden ihmisten hoidon korjaamiseksi tulee:

- Laatia välittömästi muistisairaiden ihmisten hoidon eettiset periaatteet, jotka mahdollistavat arjen ajattelu- ja toimintatapojen korjaamisen.
- Saattaa muistisairaiden ihmisten hoitokotien lähijohtajien koulutus ajan tasalle sekä perustaa hoitokotien hoitajille erityisammattitutkinto. Näin voidaan muistisairaiden ihmisten hoitokoteja koskeviin lupasäädöksiin lisätä nykyistä tarkemmat vaatimukset henkilökunnan osaamiselle.
- Perustaa muistisairaiden ihmisten hoidon osaamis- ja tutkimuskeskus.

Tätä järjestystä noudattaen (eettiset ohjeet, lähijohtajien koulutus, hoitajien erityisammattitutkinto) tilanteen korjaaminen voidaan aloittaa välittömästi ja ilman isoja kustannuksia.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Tiedostaako hallitus tarpeen korjata ja parantaa muistisairaiden ihmisten hoitoa kokonaisvaltaisesti,

aikooko hallitus laatia välittömästi muistisairaiden ihmisten hoidon eettiset periaatteet,

aikooko hallitus saattaa muistisairaiden ihmisten hoitokotien lähijohtajien koulutuksen ajan tasalle sekä perustaa hoitokotien hoitajille erityisammattitutkinnon ja

Kirjallinen kysymys KK 106/2025 vp

aikooko hallitus aloittaa toimet muistisairaiden ihmisten hoidon osaamis- ja tutkimuskeskuksen perustamiseksi?

Helsingissä 8.4.2025

Pia Viitanen sd